

središka ali centralna vlada dosti jaka, in ako ima zastopništvo dovolj moči, zakaj to dvoje po istih federalnih načelih ne bi tudi v Avstrii zadostovalo?

Kar nas „Tagespost“ opominja, da dajmo slovó antipatii do nemštva in nemških kulturonoscev, damo ji pošteno pomisliti, da nastavši mržnji sred Nemci in Slovani mi Slovenci nismo ni začetniki ni krivci, ampak tisti, ki nas niso hoteli za ravnopravne spoznati, in ki niso prenehali v eno mer pred svetom grditi, zaničevati in zasmehovati nas. Naj te krivice djansko prestanejo, in drage volje zagrnemo z pozabljenjem, kar je bilo, in podamo bratovsko roko nemškim svojim sosedom in sodržavljanom. Saj vemo, da cilj in konec krščanske omike ni maščevanje, ampak odpuščenje, ne sovraštvo ampak ljubezen. Zmislimo eden in drugi, kar je pesnik v „krstu pri Savici“ tako lepo rekel:

Da smo očeta enega sinovi,
Ljudjé vsi bratje, bratje vsi narodi,
Da ljubiti mor' mo se“ S.

Šolske stvari.

Šolska sporočila.

18. Programa gimnazije zagrebske in varaždinske.

Ker Slovenci radi gledamo na to, kar delajo Hrvatje, zato bode čitateljem našim gotovo tudi drago, da izvedó nekoliko o njihovih programih gimnazijskih.

Se vé, da vsi programi od konca do kraja pisani so v jeziku deželnem, tedaj hrvaškem, in da tu v pisavi imen in krajev ne nahajamo tacihi norosti, s katerimi so svetu na smeh in Slovencem sramoto delajo marsiktera naša šolska oznanila. Hrvati pišejo slovanska lastna imena v sedanjem slovanskem pravopisu in nihče ne misli na to, da bi se spakoval s kako drugo zastarélo pisavo, še manj pa slovenska imena kvaril z nemškaritijo; nemška imena pa pišejo nemški. Ako bi mogoče bilo, da bi se naši starinci izpametovali o pisavi, bilo bi jim svetovati, naj posnemajo pisavo hrvaških in družih slovanskih šol.

Obá gori omenjena programa imata na čelu v hrvaškem jeziku spisano razpravo o predmetu, ki je primerna šolski mladeži: ali po naključbi ali po dogovoru obá obdelujeta Sofokla: zagrebski „o Sofoklovih značajih v Antigoni“, varaždinski „Sofokl-ovo Elektro“. Nikjer pa tu ni še r prejel pravice samoglasnikove, povsod še veljá ukaz bivšega kr. dvornega kancelara! — Učiteljev je štela gimnazija zagrebska 17, varaždinska 14; učencev je una imela konec leta 472 (tedaj je za 143 po številu bila slabeja od ljubljanske), ta pa 294; — po narodnosti ne številijo tu učencev, ampak po veri in učenem napredku, ker tolika je večina Hrvatov, da izgine pred njo nehrvaška narodnost. Tako, na priliko, je v varaždinski gimnazii bilo preteklo leto Hrvatov 236, Slovencev 44, Magjarov 10, Nemcev 3 in 1 Čeh. — Nauki se po vseh 8 razredih vsi razlagajo v hrvaškem jeziku; nemški jezik je obligaten nauk, za kterege so v 1. in 2. razredu odločene na teden po 3, v sledečih razredih po 2 uri. Kako deleč so naše gimnazije na Slovenskem še od te osnove, po kateri se vse uči v jeziku deželnem in je nemški jezik le predpisan nauk kakor vsak drug! Vendar je to čisto naravno na Hrvaškem, kjer se v uradih vse dela in piše po hrvaški, in tudi v javnem življenji (gledišču itd.) vlada jezik deželni. Če tudi dandanes mi Slovenci takošne osnove gimnazijske ne zahtevamo, je pa saj po tem izgledu jasno kot beli dan, da se našim gimnazijam dá že zdaj toliko učnega slovenskega jezika, da je ravnopraven nemškemu, in od te pravice ne bomo odjenjali, dokler je ne dobimo. — Francozki in talijanski

jezik sta v obeh hrvaških gimnazijah prostovoljna predmeta, slovanska narečja je v gimnazii zagrebski na teden po 2 uri učil učeni naš slovanski jezikoslovec g. Fr. Kurelac, na gimnazii varaždinski je učitelj g. Fr. Folprecht učil česki jezik.

19. Program mariborske gimnazije.

Da je ta naslov le prestava nemškega, tega nam skoro ni treba omenjati o gimnazii, ktera nam ne privošči slovenskega sestavka v svojem letnem sporočilu, da-si je tudi večina učencev njenih slovenska že po vodjevem računu. — Vvodni nemški članek: „Die Prophetie in Platons Phaedrus und Isokrates Rede gegen die Sophisten“ naj sodijo in kritikujejo učenjaki, katerim je namenjen; o pravopisu slovenskih priimkov smo že tolikokrat govorili, da se nam danes že od več zdi kako besedo ziniti, vendar si ne moremo kaj, da ne bi priimka „Tschebull“ (!!) na izgled postavili vsem, ki si prizadevajo, pravega slovenskega pravopisa naučiti se. Dolžnost pravega domoljubja nam pa veleva, povzdigniti glas zoper mariborsko razvrščenje učencev po narodnosti. Ali ni že zadosti različnih narodov združenih v avstrijsko državo? Čemu nam vrivate še enega, in celó novega in izmišljenega? Ali ste morda samo celjska in mariborska gimnazija v takem položaji, da imate narod, kterege ne pozná vés drugi božji svet. Da pa tudi celjski in mariborski vodja nista ene misli o tem novem narodu, to se vidi iz tega, ker ga vsak po svoje krščujeta; kajti celjski našteva učence „nemško-slovenske“, mariborski pa „slovensko-nemške“!! — Učencev je imela ta gimnazija 338, in sicer nemških 122, (??) slovenskih 193, Laha enega in pa 22 slovensko-nemških. Po veri so bili zunaj 3 luteranov vsi katoličani. — Učni jezik je v vseh predmetih nemški, le slovenščine se Slovenci učé slovenski, in le za te je slovenščina tudi predpisan predmet. Vendar se je proste volje slovenščine učilo 92 učencev. Učila se je pa tudi češčina, ktere se je vdeležilo 7 učencev.

O ljudski šoli na Švajcarskem.

Vsak učitelj na Švajcarskem mora vrh detovodskih predmetov poduka še naslednje znati:

1. kmetijstvo in sadjorejo. Djanskega toliko, kolikor je za šole na kmetih zapovedanega; teoretičnega saj najpotrebniše, da more soseski dobre svete dajati;
2. gosti saj toliko, da je v stanu petje šolske mladosti pristojno spremljati;
3. peti. Ni zadosti, da le po sekiricah (notah) peti zná, temuč mora tako izurjen biti, da je v stanu petje učiti;
4. orglati in najvažniše od temeljnega basa, da je v stanu pri občni službi Božji ljudsko petje spremljati.

Učitelj na kmetih ima plačilo v denarjih in velik vrt. Polovico vrta porabi za-se, druga polovica pa je šoli za djanske poskušnje prihranjena. Pozimi uči vodilstvo tistega, kar se o drugih letnih časih djansko učiti ima, ko učitelj svoje učence na vrt pelje, in pričonjih koplje in zemljo pripravlja, sadno in drugo seme vsaja, in poslednjič seme tudi učencem delí, priporočevaje jim, da ga ravno tako na vrte ali njive svojih starišev vsadé. Tako se ravná sploh o začetku sadjoreje. Ko seme požene, pelje učitelj svoje učence spet na vrt, jim rastlinice, ki poganjajo, pokazat; in ko čas ima, obišče zdaj tega, zdaj unega svojih učencev, in ogleda njih sadišča, da se tako od koristi prvega poduka prepriča. Ravno tako ravná učitelj z učenci pri presajanji, cepljenji za kožo, cepljenji z nakladom in s popkom in čiščenji drevčikov in pri reji takih ozimskih in jarih sadežev, ki se v živež ljudi prideljujejo.